

LA NATURALESA D´OGAWA

per JUAN PASTOR IVARS

(RESUM EN LA LLENGUA VALENCIANA)

Aquesta tesi indaga des d’un punt de vista espacial l’obra del llinatge de la família Ogawa en el camp de l’art de la jardineria japonesa. En particular la dissertació se centra en l’interval de temps que comprèn a les eres Meiji, Taisho i inicis del període Showa. Abasta al període de màxima producció de la setena generació del llinatge, Ogawa Jihei VII¹. Juntament amb ell, el seu fill Hakuyo, Ogawa VIII, el seu nét Jiro, Ogawa XIX i els empleats de la seua empresa de paisatgisme, Ueji, escometran la tasca de donar forma a un projecte de renovació de la ciutat de Kyoto a través de la construcció dels jardins per a les segones residències de les personalitats polítiques de major rellevància juntament amb la nova burgesia florent en aquesta època.

La ciutat de Kioto, després del trasllat de la capital a Tòkio, va a viure un període de declivi econòmic i polític. La repercussió que l’obra de Ogawa va a tenir, vist avui dia, superarà les pròpies previsions de la seua època. El resultat va a ser el retornar la naturalesa a la ciutat. Així mateix, els jardins construïts es converteixen en l’estímul cultural, professional i social necessari per a teixir i cohesionar una nova cerimònia del te, reflex de l’esperit de l’època, més obert a la totalitat de la societat i que el seu ideal va a ser la cristal•lització d’una relació pura i lluminosa amb la bellesa del paisatge on s’insereix, Higashiyama, les muntanyes de l’est de Kioto.

Durant el transcurs de la seua obra, amb l´aconseguiment de la seua fama, Ogawa expandix la seua filosofia cap a altres ciutats japoneses com Tòkio, Osaka, Kanazawa etc. Es aleshores quan es contrasta i compara el singular distanciament que pren en respecte a la resta dels seus coetanis, més preocupats a reflectir les influències provinents d’Occident. La naturalesa de Ogawa no es rendeix necessàriament a Occident, però tampoc al Jardí tradicional Japonès, que àdhuc sent la seua font d’inspiració exigeix d’una renovació. Per a açò Ogawa mira al lloc.

Per tot açò, aquesta tesi analitza com visual, espacial i funcionalment, l’ancoratge al lloc es abordat per Ogawa. I ho fa davant la carestia d’aquest punt d’enfocament feta fins ara pels investigadors japonesos sobre el conjunt de la seua obra. Tampoc Occident, on l’obra de Ogawa és pràcticament desconeguda, en part perquè en general, Occident fixa la seua mirada, atret, cap a jardins més conceptuals, com el són els jardins secs de pedres i graves.

Per a abordar el punt espacial triat per a aquesta tesi, dos conceptes espacials, MA² i OKU³ són escollits. MA per la distància i relació que Ogawa pren amb tots i cadascuns dels objectes dels quals es construeix el jardí, la tradició i el paisatge; OKU per la profunditat espacial i temàtica de les seues obres. Tots dos MA i OKU es combinen per a ser el motor amb que el que recórrer física i mentalment les seues obres.

Aquests dos conceptes espacials es recolzaren en diverses tècniques pròpies del disseny del Jardí Japonès. Són les tècniques de *shakkei*⁴, *miegakure*⁵ i *jikoshoji*⁶, que ordenen els diversos espais del jardí. En la

dissertació classificats com l’espai del clar, el vel i el flux, definits per les seues substàncies característiques, de la llum, la penombra i el murmuri, respectivament. Aquests espais creen els seus respectius llocs, com a llandars, monticles, confins, arbres, alberedes, boscos, estanys, rierols, cascades etc. En última instància aquests elements són el llegat pràctic que Ogawa deixa com a herència a qualsevol paisatgista que decidisca definir la seua posició pel que fa a la naturalesa. En açò, Ogawa ens ensenya el seu ideal de naturalesa.

Quant a l’estructura de la tesi, aquesta es recolza en primer lloc en el Jardí tradicional Japonès amb la finalitat d’introduir a un lector occidental menys habituat amb l’estètica japonesa, per a partir d’aquest, desenvolupar la nova via oberta per Ogawa. Finalment s’analitzen com les traces de les obres de Ogawa es fusionen amb el paisatge del lloc, amb el qual crea una continuïtat real. Per a entendre aquesta continuïtat s’ha d’explicar que Ogawa construeix més de trenta jardins sota les mateixes muntanyes i en un àmbit espacial molt reduït, per la qual cosa cada nova obra és una nova oportunitat per a refinar prèvies aproximacions i experimentar noves solucions, cada vegada més properes a la naturalesa que al simbolisme del Jardí Japonès.

La tesi, es divideix en cinc capítols, aquest primer del pròleg; un segon en el qual es realitza un passeig a nou de les seues obres, triades, ja que al la meu entendre, són les que millor mostren el punt de vista triat en la dissertació per a reflectir la repercussió de l’obra de Ogawa en l’actualitat. El tercer capítol reflexiona sobre el canvi del paradigma que es dona en el paisatgisme japonés del període Meiji. El quart és el cor de la tesi, on ja s’ analitza amb profunditat el MA i el OKU dels seus jardins. I finalment el cinquè observa l’obra en la seua globalitat i la seua repercussió envers la ciutat i el paisatge.

És per tant aquesta tesi una matriu espacial construïda a partir dels jardins, indaga les arrels d’un arbre que són les obres. Aquestes arrels tenen diferents línies principals i derivacions secundàries. A açò atén l’índex de continguts i a la variada col•lecció d’elements que s’aniran acumulant un darrere l’altre amb la seua lectura. Uns d’aquests camins es tanquen o deriven en altres successius, uns altres es deixen suspesos en un punt a l’espera de ser continuats i completats en el futur d’aquesta tesi i en el major enteniment de la seua obra. Per tant aquesta dissertació no és necessàriament la visió que té Ogawa de la seua pròpia obra, alguna cosa en última instància insondable, sinó la influència que la seua obra ha exercit en el meu propi pensament contrastada amb la qual altres investigadors han realitzat sobre la mateixa. Per tant al meu entendre, una vegada una obra ha sigut construïda, la seua importància resideix en el paper inspirador i en la seua influència envers el futur.

Juan Pastor Ivars, Kioto Desembre de 2014

^[1] (1860-1933) D’ara endavant en la dissertació es refereix a ell simplement com Ogawa. Ueji es refereix al nom professional Ogawa que es va posar a si mateix i a la seua empresa

^[2] Ma 間 distància, interval. En la tesi s’escriu Ma com MA

^[3] Oku 奥 en un espai donat, representa a la posició més recòndita. En la tesi s’escriu Oku com OKU

^[4] Shakkei 借景 Tècnica del jardí japonès que es basa en incloure elements naturals o artificials exteriors a partir d’un emmarcat realitzat de diferents maneres, com ara l’estructura arquitectònica, l’arbrat etc. Per tant el que distingeix el shakkei és una acció activa que modifica la forma de prendre prestat el paisatge i no una mera vista que esdevé de manera passiva

^[5] Miegakure 見え隠れ Lit. Revelar i ocultar. Tècnica del jardí japonès que es basa en l’efecte visual i espacial obtingut al solapar elements entre si sense percebre’s els contorns d’aquests íntegrament des de la posició des d’on s’observen. Progressivament aquests objectes i l’espai entre ells són desvetllats durant el recorregut

^[6] Jikoshoji 自己相似 La autosimilitud és una propietat dels fractals, que en matemàtiques és la propietat d’un objecte (anomenat objecte autosimilar) en el qual el tot és exacta o aproximadament similar a una part de si mateix. Per exemple quan el tot té la mateixa forma que una o diverses de les seues parts. Molts objectes del món real, com les costes marítimes, són estadísticament autosimilars: parts d’ella mostren les mateixes propietats estadístiques en diverses escales. Mandelbrot (1982, pàg. 44)